

ویژه نامه کودکان کار

موسسه توانمندسازی مهروماه

۱۳۹۶

کودک کار کیست؟

تغییراتی که در شرایط کار طی صنعتی شدن به وجود آمد و ظهور مفاهیم حقوق کارگر و

حقوق کودکان مورد نقد و بحث عمومی قرار گرفت. کار کودکان همچنان در جاهایی که سن ترک مدرسه پایین است شیوع دارد.

کودکان کار به کودکان کارگری گفته می‌شود که به صورت مداوم و پایدار به خدمت گرفته می‌شوند که این امر آن‌ها را در بیشتر اوقات از رفتن به مدرسه و تجربه دوران کودکی بی‌بهره می‌سازد و سلامت روحی و جسمی آنها را تهدید می‌کند. کار کودک نزد بسیاری از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی فعالیتی استثماري تلقی می‌شود.

کار کودکان بسیار معمول است و می‌تواند شامل کار در کارخانه، معدن، روسپی‌گری، کشاورزی، کمک در کسب و کار والدین، داشتن کسب و کار شخصی (مانند فروش غذا) یا کارهای نامتعارف باشد. ناپذیرفتنی‌ترین شکل‌های کار کودکان استفاده نظامی از کودکان و تن‌فروشی کودکان است. موارد کم‌تر جنجالی و معمولاً قانونی (با بعضی محدودیت‌ها) شامل کار کشاورزی در ایام تعطیلی مدرسه (کار فصلی)، کسب و کار خارج از ساعات مدرسه و همچنین بازیگری یا آوازخوانی کودکان است.

کار کودک در درجات مختلف در طول تاریخ وجود داشت اما با آغاز سوادآموزی همگانی و

پیمان‌نامه‌ی جهانی حقوق کودک، یک پیمان‌نامه بین‌المللی است که برای دفاع و حمایت از حقوق کودکان تهیه شده است، این پیمان که پس از ۱۰ سال گفتگو میان کشورهای عضو سازمان ملل در سال ۱۹۸۹ میلادی تدوین شد و در سال ۱۹۹۰ به اجرا درآمد؛ به طور کلی چهار محور بقاء، رشد، حمایت و مشارکت را در ارتباط با کودکان مورد توجه قرار می‌دهد.

در ماده ۲۶ این پیمان‌نامه آمده است که هر کودکی حق دارد از تأمین اجتماعی از جمله بیمه اجتماعی برخوردار شود و ماده ۲۷ آن تأکید می‌کند که کودکان باید از سطح زندگی که تأمین‌کننده‌ی رشد جسمی، ذهنی و اجتماعی آنها است، برخوردار شوند.

کودکان کار در مهر و ماه

• مراجعه‌ی حضوری خانواده‌ها جهت تحت حمایت قرار گرفتن در مؤسسه (خود معرف)

شناسایی و جذب کودکان کار توسط مددکاران اجتماعی مؤسسه:

مددکاران مؤسسه از طریق تعامل با کسبه‌ی محل و کارفرمایان اقدام به معرفی مؤسسه برای جذب و شناسایی کودکان کار می‌کنند.

داوطلبینی که هم نسبت به طرح آگاهی خوبی داشتند و هم در جریان خدمات حمایتی، آموزشی مؤسسه

مهروماه بودند، با در دست داشتن کارت اطلاعات مؤسسه به سراغ کودکان کار و خیابان که در منطقه دو کار می‌کردند، رفتند. مراکز هم‌چون مجتمع تجاری میلاد نور و یا پارک پرواز که از مراکز مهم و اصلی کار کودکان ساکن در محله فرحزاد هستند. با این شیوه، مؤسسه مهروماه به تعداد قابل توجهی کودک کار معرفی شد

برای افزایش حساسیت شهروندان نسبت به پدیده‌ی کودک کار و انجام مسئولیت اجتماعی آنان از کانال مطمئن و صحیح، داوطلبین باتجربه و آگاه از مؤسسه مهروماه، با ارائه‌ی

از ابتدای تأسیس مؤسسه‌ی مهروماه یکی از گروه‌های اصلی دریافت‌کننده خدمات، کودکان کار بوده‌اند. ابتدای سال ۱۳۹۵ مؤسسه‌ی مهروماه از طرف سازمان بهزیستی به عنوان یکی از مجریان طرح حمایتی آموزشی کودک و خانواده انتخاب شد.

روند جذب و حمایت کودکان کار در سال ۹۶ به شرح زیر است:

جذب و شناسایی:

آغاز این پروژه در سال ۹۵ از طریق شناسایی و جذب کودکان با بررسی پرونده‌های تحت حمایت موجود در مؤسسه شروع شد.

ادامه‌ی این پروژه جهت تشکیل پرونده‌های جدید کودکان کار در سال ۹۶ به صورت زیر صورت انجام شد:

- شناسایی و جذب کودکان کار توسط مددکاران اجتماعی مؤسسه
- معرفی از طریق مدیران مدارس منطقه دو که با مددکاران ارتباط داشتند (ارجاعی)
- معرفی از طریق خانواده‌های تحت حمایت مؤسسه (ارجاعی)

خود برخوردار شده و آگاهی دارند در بیشتر موارد اقدام به معرفی خانواده‌های دیگر می‌کنند تا آن‌ها نیز برای فرزندانشان از این امکانات استفاده کنند.

• **مراجعه‌ی حضوری کودکان و خانواده-**

ها جهت تحت حمایت قرار گرفتن در

مؤسسه (خود معرف)

خانواده های ساکن در فرحزاد با اطلاع از خدمات آموزشی و حمایتی موجود درمؤسسه به مؤسسه مراجعه و درخواست حمایت از مددکاران را دارند که بعد از بررسی‌های واحد مددکاری و روانشناسی در صورت داشتن شرایط تشکیل پرونده و داشتن کودک کار در منزل ، مددکاران مؤسسه اقدام به تشکیل پرونده و آغاز خدمات آموزشی و حمایتی می‌کنند .

زمانی که برای کودکان دارای پرونده در مؤسسه پیگیری‌های لازم انجام شد و از خدمات مؤسسه استفاده کنند، شروع می‌کنند به اطلاع رسانی به دوستان و هم‌تایان (کودکان کار) خود. با توجه به تأثیر همسالان بر یکدیگر این امر باعث جذب بهتر کودکان کار درمؤسسه می‌شود.

بروشور درباره کار کودک در پارک‌های نزدیک به منطقه فرحزاد از جمله پارک پرواز حاضر شدند و اقدام به اطلاع‌رسانی کردند. آنها از شهروندان درخواست کردند که در صورتی که کودک کاری را مشاهده کردند، کارت ویزیت مؤسسه را به او بدهند تا وی پس از تماس با مددکاران اجتماعی مؤسسه در جریان خدمات و امکاناتی که می‌توانند بهره‌مند شوند قرار بگیرند.

• **معرفی از طریق مدیران مدارس که با**

مددکار ارتباط دارند (ارجاعی)

مددکاران اجتماعی مؤسسه برای پیگیری وضعیت تحصیلی کودکان کار تحت حمایت مؤسسه با مدیران و معلمان مدارس در ارتباط هستند و در ادامه این تعامل کودکان کار جدید نیز به مؤسسه و مددکاران معرفی می‌شوند .

• **معرفی از طریق خانواده های تحت**

حمایت مؤسسه (ارجاعی)

خانواده های تحت حمایت مؤسسه که از خدمات آموزشی و حمایتی برای کودکان کار

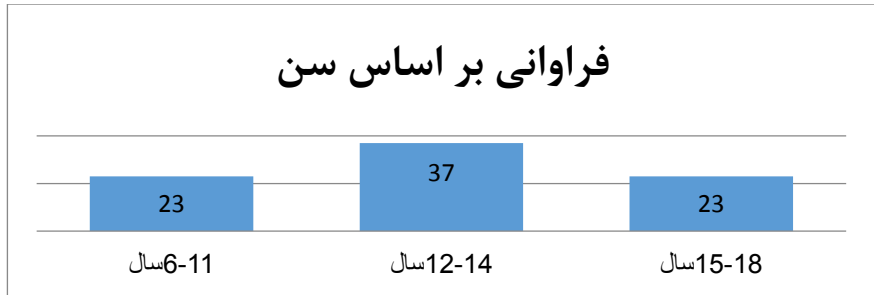
دلایل و پیامدهای کار کودک

بهره‌کشی از نیروی کار کودک، ریشه در عوامل مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دارد به نحوی که فقر اقتصادی، بیکاری والدین، اعتیاد و طلاق و شکاف طبقاتی از مهمترین عوامل افزایش کودکان کار در یک جامعه به شمار می‌رود. خانواده فقیری که اکثر درآمد خود را برای خرید غذا صرف می‌کند، به درآمد کودک خود برای بقا نیاز اساسی دارد البته فقر تنها دلیل کار کودکان نیست و نمی‌تواند به تنهایی عاملی برای انواع اشتغال باشد.

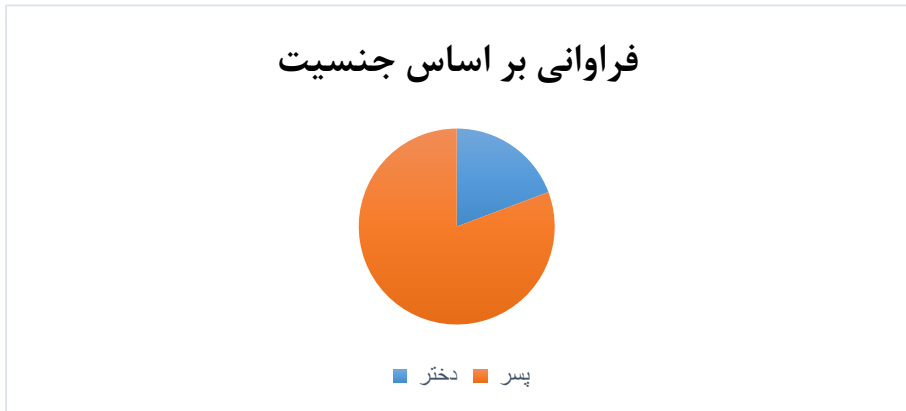
در فروردین ماه سال ۱۳۹۶ تعداد کودکان کار تحت حمایت مؤسسه ۶۳ نفر بود، که این تعداد به دلیل استقبال کودکان از خدمات آموزشی و حمایتی مؤسسه در بهمن ماه سال جاری به ۸۳ نفر افزایش پیدا کرد.

بخش مددکاری اجتماعی و روانشناسی در سال ۹۶ طی ارتباط مستمر با کودکان و خانواده‌ها، انجام مشاوره و سایر خدمات حمایتی موفق به خروج کامل پنج کودک دختر از چرخه کار و کاهش ساعت کار ۶۵ کودک از طریق حمایت تحصیلی کودکان و توانمندسازی خانواده‌ها (سوادآموزی، حرفه آموزی، اشتغال‌زایی و کاریابی) شدند.

کودکان کاری که در سطح شهر و در کارگاه‌ها و مراکز دیگر مشغول به کار هستند دامنه‌ی سنی گسترده‌ای دارند و کار کردن آن‌ها بسته به اینکه در چه سنی هستند می‌تواند آسیب‌های متنوعی را برایشان به همراه داشته باشد. در نمودار زیر کودکان کاری که در سال ۹۶ تحت حمایت مهر و ماه قرار گرفته‌اند به تفکیک سن مشخص شده است.

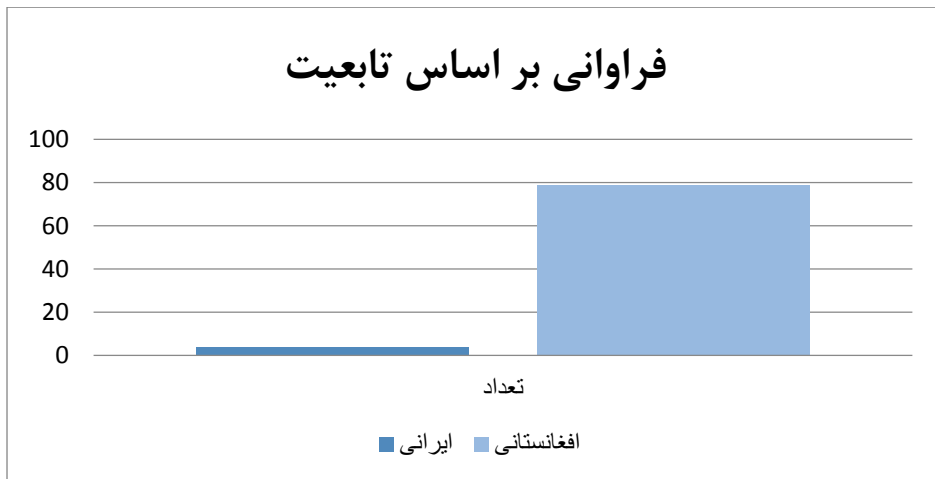
جمعیت کودکان کار را تنها یک جنسیت تشکیل نمی‌دهد اما آمار نشان می‌دهد کودکانی که تحت

حمایت مهر و ماه قرار دارند، بیشتر پسر هستند و گویا خانواده‌ها به دلایل مختلفی چون عرف، مذهب و ... کودکان دختر خود را کمتر برای کار به بیرون می‌فرستند. در این نمودار فراوانی جمعیت کودکان کار در مهر و ماه را براساس جنسیت مشاهده می‌کنید.

جمعیتی که در فرحزاد ساکن هستند از میان ایرانی‌ها و غیرایرانی‌هایی هستند که بعد از مهاجرت از کشورشان (اغلب افغانستان) ساکن این منطقه شده‌اند. کودکان کاری که در سال ۹۶ در مهر و ماه ثبت نام کرده‌اند و مشغول تحصیل و فعالیت‌های فرهنگی و هنری شده‌اند، عموماً از بین افغانستانی‌ها هستند. طبق مطالعه جمعیت‌شناسی که در محل فرحزاد صورت گرفته این محله بیش از ۲۰ هزار نفر جمعیت دارد که ۱۹.۵ درصد آن را افغانستانی‌ها تشکیل می‌دهند.

طبق آمار ارائه شده از سوی واحد آموزش تعداد کودکان افغانستانی چیزی حدود ۱۶ برابر کودکان ایرانی است. در نمودار زیر تعداد کودکان ایرانی و افغانستانی مشخص شده است.

بر اساس آمار سازمان جهانی کار، سالانه ۲۵۰ میلیون کودک ۵ تا ۱۴ ساله در جهان از کودکی محروم می‌شوند، طبق این آمار ۱۲۰ میلیون نفر از آن‌ها وارد بازار کار شده و مشغول به کار تمام وقت هستند، ۶۱ درصد این کودکان در آسیا، ۳۲ درصد در آفریقا و ۷ درصد در آمریکای لاتین زندگی می‌کنند.

آسیب پذیری کودکان در برابر کار

در ایران ماده ۷۹ قانون کار، اشتغال به کار کودکان زیر ۱۵ سال را ممنوع دانسته است البته کارگران شاغل در کارگاه‌های خانوادگی که کارفرمای آن‌ها، همسر یا بستگان و خویشاوندان نسبی درجه یک باشند، مشمول قانون کار نیستند در نتیجه حداقل سن کار در مورد چنین کارگرانی رعایت نمی‌شود؛ بر اساس قانون کار اگر یک کارفرما کودک زیر ۱۵ سال را به کار بگیرد، متخلف خواهد بود و برای نخستین بار مجازات نقدی، بار دوم مجازات نقدی و حبس و بار سوم علاوه بر این موارد، کارخانه یا کارگاه پلمپ و پروانه کار فرد متخلف ابطال خواهد شد.

از سوی دیگر ماده ۸۴ قانون کار پیش‌بینی کرده است که در مشاغل و کارهایی که ماهیت آن برای سلامتی یا اخلاق کارآموزان و نوجوانان زیان‌آور است، حداقل سن کار ۱۸ سال تمام خواهد بود که تشخیص این امر با وزارت کار و امور اجتماعی است. در حال حاضر آمار مشخص و دقیقی از تعداد کودکان کار در ایران وجود ندارد هرچند که برخی منابع و سازمان‌ها از وجود دو میلیون کودک کار در ایران خبر می‌دهند ولی آمارهای غیررسمی تعداد کودکان کار ایرانی را ۷ میلیون نفر تخمین می‌زند که گفته می‌شود ۴۰ درصد این کودکان را کودکان مهاجر تشکیل می‌دهد.

متأسفانه کودکان کاری که به منظور کسب درآمد به فعالیت‌های تولیدی، خدماتی یا مشاغل کاذب روی می‌آورند، از بسیاری از حقوق اولیه انسانی، حق آموزش و تحصیل باز می‌مانند، سلامت جسمی و روانی این کودکان به شدت در معرض انواع آسیب‌ها و خشونت‌های جسمی و حتی جنسی قرار می‌گیرد و در آینده با افسردگی، سوء تغذیه و انواع بیماری‌های روحی و جسمی مواجه می‌شوند.

فردی که از کودکی به جای تحصیل و تفریح، موظف به تأمین اقتصادی و معیشتی خود و خانواده خود است، کودکی خود را تباه شده می‌بیند و هیچگاه فرصتی برای آموزش و پرورش یا مهارت آموزی که بتواند تأمین‌کننده ضمانت شغلی او در آینده باشد، پیدا نمی‌کند.

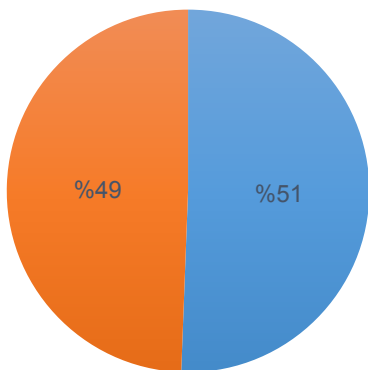
قانون ایران درباره‌ی کودکان کار چه می‌گوید؟

سال ۱۳۷۳، دولت ایران پیمان نامه جهانی حقوق کودک را امضا کرد و تعهدات مربوط به کودکان کار و خیابانی را به صراحت پذیرفت، اما با گذشت ۲۴ سال، هنوز این قشر به رسمیت شناخته نشده‌اند، دلیل این مدعی نیز نبود آمار دقیق از این کودکان در کشور است.

تصویری که عموم مردم از کودک کار دارند تصویر کودکانی است که بر سر چهارراه‌ها کار می‌کنند (اسپند دود می‌کنند، شیشه پاک می‌کنند، آدامس و دستمال و گل می‌فروشند و ...) اما اینها همه‌ی کودکان کار را تشکیل نمی‌دهند. بسیاری از این کودکان در کارگاه‌ها و فضاهای بسته که خطرات زیادی برایشان دارد و از دید عموم مردم دور است، مشغول به کار هستند. براساس آمار از میان کودکان کاری که در سال ۹۶ جذب مهر و ماه شده‌اند، ۵۱٪ در خیابان و ۴۹٪ در کارگاه‌ها مشغول به کار هستند.

تفکیک کودکان کار بر اساس نوع کار در سال ۱۳۹۶

فراوانی بر اساس نوع کار

کار در کارگاه ■ کار در خیابان ■

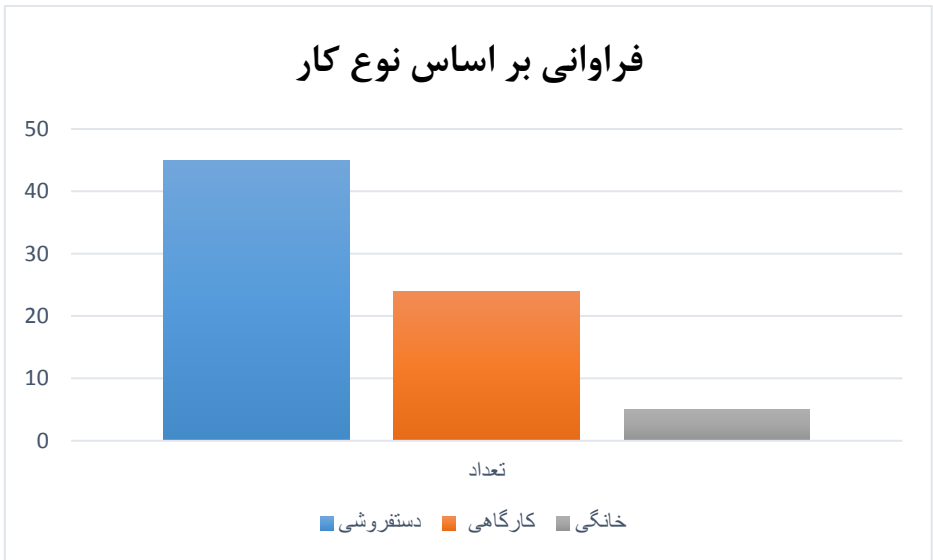
کودکان کار در سنین پایین مشغول به کارهای مختلفی هستند که این کارها به سه دسته تقسیم می‌شود:

دستفروشی: کودکان کار در خیابان که به کارهایی نظیر فال فروشی ، جوراب فروشی ، شیشه پاک کنی و...مشغول هستند.

کار کارگاهی: کودکان کار کارگاهی به کارهایی نظیر مکانیکی ، موتورسازی ، کارگر کارواش ، ...مشغول هستند.

کار خانگی: کودکان کار خانگی که در منزل به کارهایی نظیر سوزن دوزی، شماره دوزی ، بافالی پاک کردن و بسته‌بندی و ... مشغول هستند.

در نمودار زیر تعداد این کودکان در مشاغل مختلف مشخص است.

بازماندگان از تحصیل چه کسانی هستند؟

در حالت کلی، منظور از کودک بازمانده از تحصیل، آن گروه سنی از جمعیت است که در سنین مدرسه یعنی بین ۶ تا ۱۸ سالگی قرار دارند ولی در کل ماه‌های تحصیلی در چرخه‌ی آموزشی کشور حضور ندارند؛ یعنی در زمان ساعات کار مدارس، خارج از مدارس هستند و یا اساساً وارد چرخه‌ی آموزش نشده‌اند یا بعد از مدت کوتاهی از آن خارج شده‌اند. در ارتباط با بازماندگی از تحصیل برای کودکان و نوجوانان در کشور، آمار نگران‌کننده و ضد و نقیضی وجود دارد. آماري که از چند ده هزار نفر شروع می‌شود و به چند میلیون نفر هم می‌رسد.

براساس آمار منتشر شده از سرشماری سال ۹۰ (آخرین سرشماری انجام شده) حدود ۱۰ میلیون نفر از کل جمعیت موجود در گروه سنی بالای شش سال در کشور خورد را بی-سواد مطلق اعلام کرده‌اند. به عبارتی ساده‌تر ۱۵ درصد از افراد بالای شش سال در ایران بی-سواد هستند.

یکی از علت‌هایی که باعث می‌شود کودکان از تحصیل بازمانند؛ اجبار آن‌ها به کار کردن است.

کودکان کار بازمانده از تحصیل در مهر و

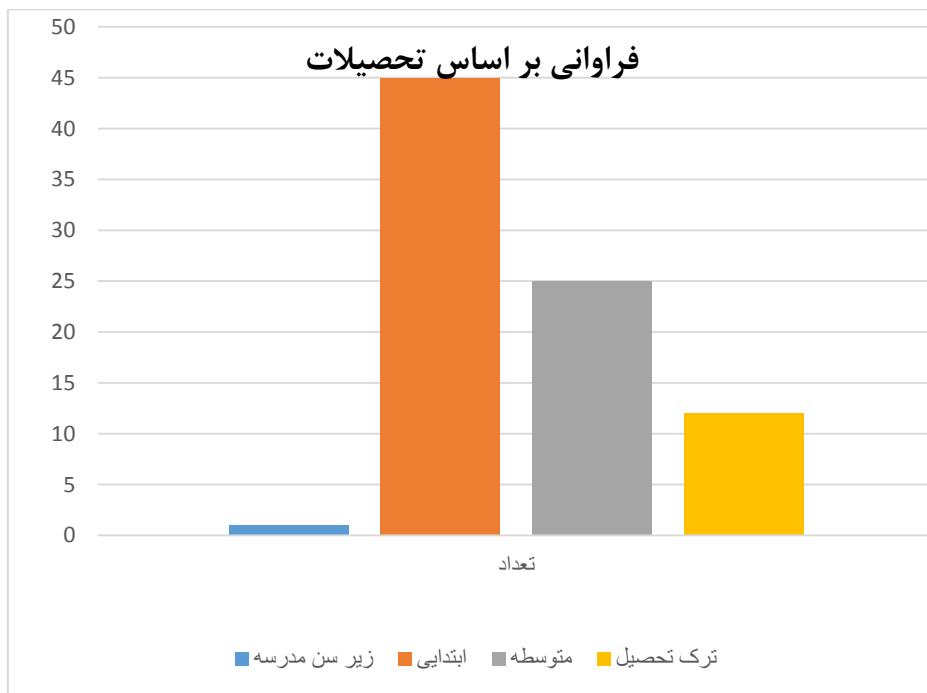
ماه:

کودکان بازمانده از تحصیل در مهر و ماه به دلایلی که ذکر شد از چرخه‌ی آموزش خارج می‌شوند. در سال‌های فعالیت مهر و ماه تا کنون، تلاش برای این بوده تا این کودکان از امکان تحصیل بهره‌مند شوند. به همین منظور برای آن‌ها کلاس‌های آموزش رسمی (مدرسه) و غیررسمی (هنری، فرهنگی و ورزشی و ...) تشکیل می‌شود.

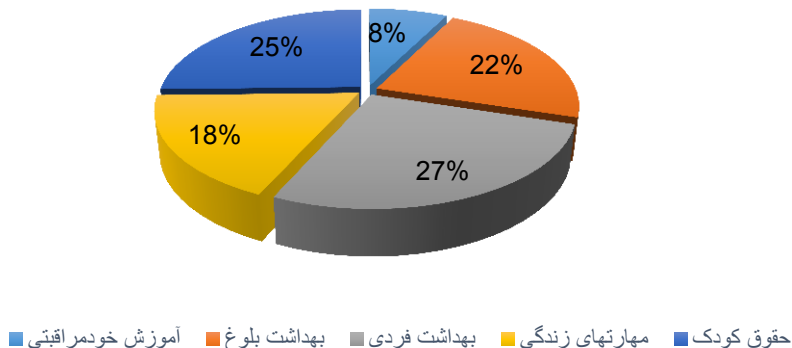
کودکان کاری که در سال ۹۶ جذب مهر و ماه شده‌اند، در مقاطع تحصیلی مختلفی مشغول به تحصیل هستند. البته برخی از آنان هم در سنین قبل از دبستان قرار دارند. متأسفانه تعدادی از این کودکان به دلیل شرایط سخت خانواده و عدم امکان تحصیل همزمان با کار کردن، نمی‌توانند به تحصیل خود ادامه دهند و مجبور به ترک تحصیل می‌شوند. براساس آمار ارائه شده تعداد کودکان در سطوح مختلف تحصیلی و تعداد کودکان ترک تحصیل کرده به صورت زیر مشخص شده است.

تعداد ۷۱ نفر از ۸۳ نفر کودکان کار تحت حمایت مؤسسه مهر و ماه مشغول به تحصیل هستند. که از این تعداد در سال ۹۶ یک نفر پیش دبستانی، ۴۵ نفر مقطع ابتدایی، ۲۵ نفر مقطع متوسطه، ۱۲ نفر ترک تحصیل میباشند.

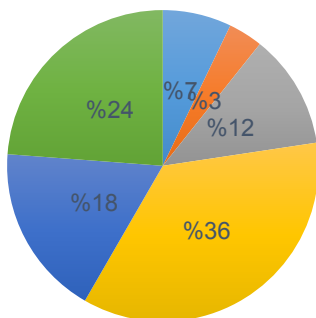
یکی از گام های مؤسسه در سال ۹۶ و در راستای توان افزایی کودکان، برگزاری کلاس های آموزشی با موضوع هایی چون: حقوق کودک، مهارت های زندگی به ویژه کنترل خشم، بهداشت فردی، بهداشت بلوغ و آموزش خود مراقبتی و... بوده. این کارگاه ها به تناوب در ماه های مختلف سال برگزار شده است. در نمودار زیر موضوعاتی که در سال ۹۶ برای آن ها کارگاه تشکیل شده ثبت شده است.

فراوانی بر اساس شرکت در کارگاه های آموزشی

به منظور افزایش تأثیرگذاری و همه جانبه بودن آموزش ها در سطح خانواده، آموزش های در قالب کارگاه برای مادران نیز در نظر گرفته شده است. این کلاس ها شامل مهارت های زندگی، فرزند پروری، بهداشت فردی، غربالگری پستان، بهداشت بلوغ برای مادرانی که فرزند بالغ داشتند و نحوه بازیافت زباله بوده است. در این نمودار، میزان شرکت کنندگان در کارگاه های مختلف به تفکیک مشخص شده است.

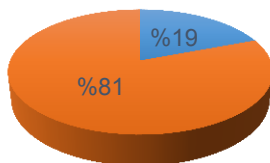
فراوانی براساس شرکت مادران در کارگاههای آموزشی

بهداشت بلوغ فرزندان ■ غریبالگری پستان ■ بهداشت فردی ■ مهارتهای زندگی ■ بازیافت زبانه ■ فرزندپروری

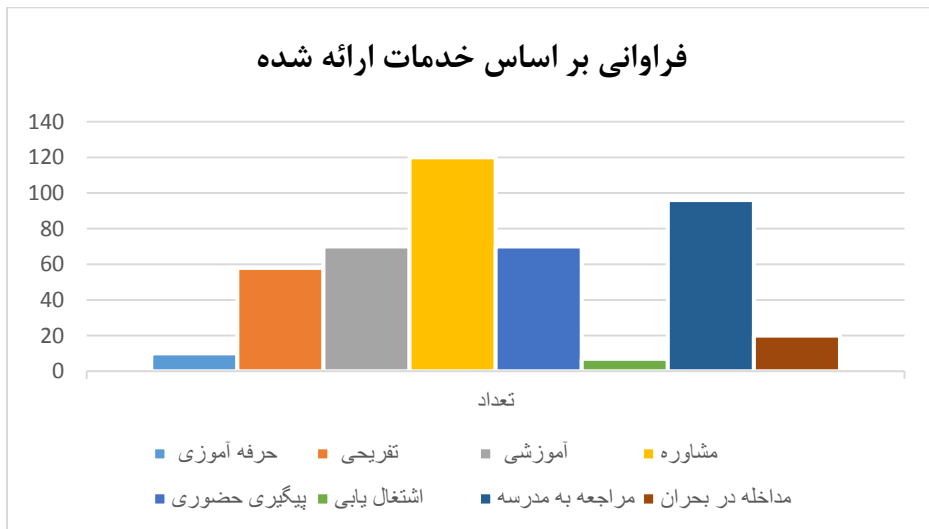
بسیاری از کودکان کار به دلیل شرایط رفاهی نامساعد و کار کردن در ساعاتی زیاد از سلامت جسم برخوردار نیستند و با مشکلاتی دست و پنجه نرم می‌کنند. در سال ۹۶ کودکان کار تحت حمایت مؤسسه مهر و ماه از نظر بهداشتی و سلامت مورد بررسی قرار گرفتند و برای افرادی که بیمار بودند یا نیاز داشتند تحت نظر باشند ارجاعات پزشکی و درمانی صورت گرفت. مددکاران اجتماعی مؤسسه با گروهی از پزشکان، دندانپزشکان، آزمایشگاه‌ها و بعضی از مراکز درمانی ارتباط برقرار کرده و این امکان را برای مراجعین فراهم کرده‌اند تا این کودکان از خدمات درمانی به صورت رایگان بهره‌مند شوند.

فراوانی بر اساس وضعیت سلامتی

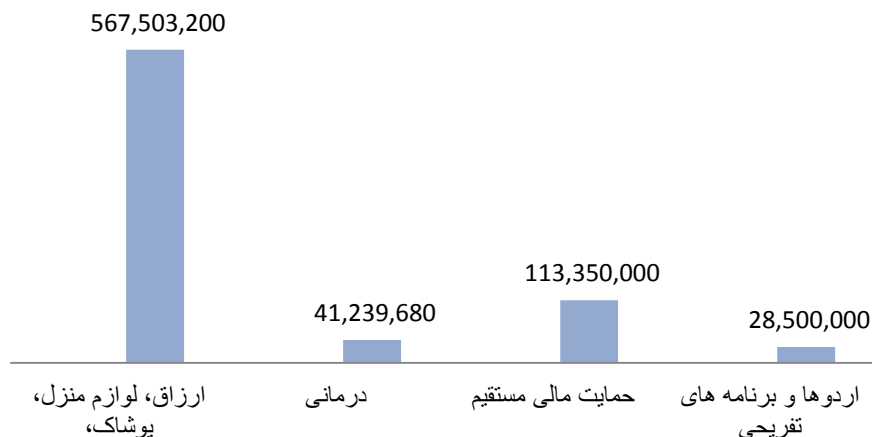
سالم ■ بیمار

مؤسسه‌ی مهر و ماه علاوه بر تلاش بر تأمین نیازهای زیستی اولیه‌ی کودکان کار با ارائه خدمات مختلفی مانند جلسات مشاوره؛ مراجعه به مدرسه جهت پیگیری تحصیلی، اشتغال یابی، مداخله در بحران و پیگیری حضوری، همچنین برگزاری کارگاه‌های مختلف و بالا بردن توانایی‌های این کودکان، آن‌ها را برای ورود به جامعه آماده می‌کند. از جمله‌ی این کارگاه‌ها می‌توان به دوره‌هایی نظیر حرفه آموزی (آرایشگری، کامپیوتر، جوشکاری که این کلاس‌ها در خارج از مؤسسه برگزار می‌شود که هزینه‌های آن‌ها را مؤسسه تأمین می‌کند) و همچنین کلاس‌های تقویتی برای پیشرفت تحصیلی اشاره کرد. این کودکان در سال ۹۶ علاوه بر بهره‌مندی از کلاس‌های آموزشی از قبیل کلاسهای هنری (موسیقی، سرود، دف، تئاتر درمانی، نقاشی)، ورزشی و... از اردوهای تفریحی نیز بهره‌مند شدند. در نمودار زیر میزان شرکت کودکان در کارگاه‌های مختلف در سال ۹۶ ذکر شده است.

از جمله نیازهای اولیه و ضروری هر خانواده‌ای نیاز به غذا، درمان و امکانات بهداشتی است. در سال ۹۶ تعداد زیادی از خانواده‌های تحت پوشش مهر و ماه توسط واحد مددکاری اجتماعی مؤسسه بسیاری از این اقلام و خدمات را به دفعات و در بازه‌های زمانی مختلف دریافت کردند.

فراوانی خدمات بر اساس هزینه - ریال

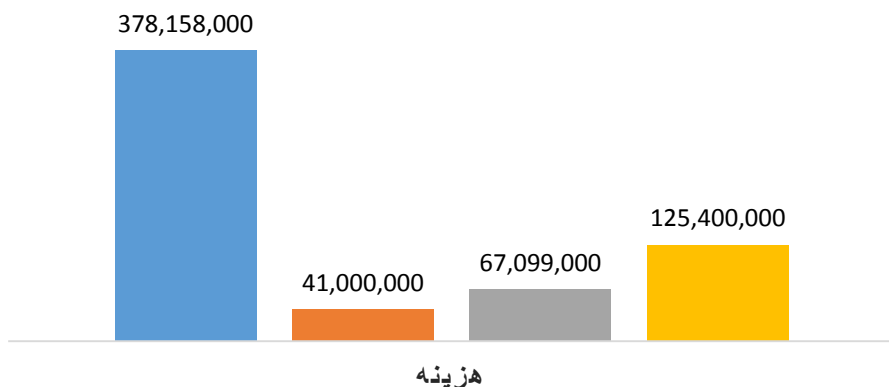

خانواده‌های کودکان کار از وضعیت اقتصادی مساعدی برخوردار نیستند. به همین دلیل یکی از امکاناتی که مهر و ماه در سال ۹۶ همچون سال‌های قبل در اختیار این کودکان قرار داده که سبب تسهیل حضور کودکان در مدرسه شد پرداخت شهریه‌ی مدرسه آنها و برای کودکانی که نیاز به حرفه‌آموزی یا کلاس تقویتی داشتند هزینه ثبت نام آنها، همچنین امکان خرید کیف و کفش و نوشت‌افزار بوده است. برای حفظ عزت نفس این کودکان و داشتن حق انتخاب، در سال ۹۶، برای خرید این محصولات، بن خرید در اختیارشان قرار گرفت.

تعداد ۷۱ نفر از کودکان کاری که مشغول به تحصیل هستند برای شروع سال تحصیلی ۹۶ علاوه بر پرداخت شهریه مدرسه به آنها هدایای مدرسه (کیف و کفش و لوازم آموزشی) اهدا شد، همچنین هزینه حرفه آموزی ۹ کودک و کلاسهای فوق برنامه درسی و غیر درسی (تقویتی دروس و کلاسهای فرهنگی، هنری) کلیه کودکان نیز پرداخت شد.

فراوانی بر اساس هزینه های آموزشی

هدایای اول مهر ■ کلاسهای فوق برنامه درسی و غیر درسی ■ حرفه آموزی ■ شهریه مدرسه

سال هاست
نان خشکی ها از محله ی ما نمی گذرند
زیرا از نان خالی این همه سفره
چیزی برای پرندگان گرسنه
باقی نمی ماند.
فقط می ماند بعضی شب ها
که پدر
دست خالی به خانه بر می گردد.
هر وقت پدر
دست خالی به خانه بر می گردد
من می فهمم
که امشب هم باید گرسنه بخوابم.
من می فهمم...پدر
پنهانی دارد با خود چه می گوید
همه چیز گران شده است
قند،چای ، نان ، چراغ ، چه کنم،مرگ،
زهر مار،زهر مار: زهر مار!...
همه چیز گران شده است.
و من هر شب که می خوابم
آرزو می کنم
ای کاش صمد بهرنگی زنده بود هنوز ،
هنوز ماهی سیاه کوچولو
به دریا نرسیده است.
ومن
هرشب خواب می بینم
دست هایم دارند بزرگ می شوند:
خشت ، کوره ، آجر
سنگ ، بیجه، محمد!
زورم به هیچ کدام نمی رسد
آجر همه ی برج های جهان
از خواب و خاکستر من است
زورم به هیچ کدام نمی رسد

راه کوره پز خانه دور است
و من باید بزرگ شوم
و من مجبورم بزرگ شوم
ما حق نداریم گرسنه شویم
ما حق نداریم سرما بخوریم
ما حق نداریم حرف بزنینم
ما نان نداریم
خانه نداریم
خدا نداریم.
ما نان نداریم
پناه نداریم
شناسنامه نداریم
شب نداریم،روز نداریم،رویا نداریم.
این جا ما هرچه داشته ایم فروخته ایم
جز گنج پنهان ناپیدایی
که پدر به آن شرف می گوید.
اسم شرف است
پسر زار عبدالله ، از پیاده های پاکدشت ورامین ام
از پیاده های پاکدشت بم ،بامیان،کرج ،کوفه، آسیا.
و من مثل دوستان دیگرم
حق ندارم بمیرم
کفن ودفن مردگان گران است
مزار و مجلس و گریه گران است
ما اشتباه به دنیا آمده ایم
دنیا جای دزدان بزرگ بی شرفی ست
که پرندگان را برای مردن
از قفس آزاد می کنند.

سید علی صالحی

منابع

۱. وسایت یونیسف فارسی
۲. باشگاه خبرنگاران. قانون ایران در مورد کار کودکان چه می‌گوید؟ ۲ فروردین ۹۳
۳. مروری بر حمایت از کودکان کار در نظام حقوقی ایران و با نگاهی بر اسناد بین‌المللی. فرزاد جنگجوی؛ کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز
۴. یورونیوز. پانته آ بهرامی. ۲۰۱۵/۰۷/۲۲

